

СЕКЦІЯ 3. ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ КОНСТИТУЦІОНАЛІСТИКИ

Баташ Ю. Д.

студент 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин та юридичної журналістики Національного університету «Одеська юридична академія»

КОНСТИТУЦІЯ ІСЛАНДІЇ - ПЕРША ДЕМОКРАТИЧНА КОНСТИТУЦІЯ, РОЗРОБЛЕНА НАРОДОМ

Є п'ять основних суб'єктів розробки Конституції: представницькі органи; нарадчі органи при главі держави; інститути громадянського суспільства; міністерства колоній; населення. Розробка конституцій останнім із цих суб'єктів зазвичай була атрибутом недемократичної держави. Так само проводилося й так зване всенародне обговорення проектів конституцій. Воно мало швидше формальний, багато в чому показовий характер, бо нічого, по суті, не змінювало. Численні схвальні збори та тисячі поправок і пропозицій, що вносилися на них, не могли приховати за тих умов факту, що такий проект насправді є продуктом не народу, а партійно-державної еліти.

Питання про необхідність створення нової Конституції Ісландії порушувалося регулярно, починаючи з 1944 року, коли Ісландія здобула незалежність від Данії, але продовжувала користуватися конституцією цієї країни, лише злегка модифікованою. «Демократією 2.0», за аналогією з комп'ютерним терміном, назвали у світі досвід Ісландії з розробки нової конституції.

Вирішальним моментом, що підштовхнув владу до конкретних дій у цьому напрямку, стала фінансова криза 2008 року. П'ять років чистого неоліберального режиму зробили Ісландію (населення 320 тисяч, без армії) однією з найбагатших країн у світі. Але у міру зростання інвестицій зростав і зовнішній борг банків. 2003 року борг Ісландії дорівнював 200 відсоткам її ВВП, а 2007 року становив 900 відсотків. Світова фінансова криза 2008 року стала смертельним ударом. Наприкінці року Ісландія оголосила банкрутство.

Події 2008 - 2009 року, коли народ зривав засідання альтингу (парламенту) грохотом посуду на площі Рейк'явіка, навіть назвали «революцією каструль».

Попри тиск міжнародного співтовариства на Ісландію, у березні 2010 року було проведено референдум, під час якого 93 відсотки проголосували проти виплати боргів. Але ісландці не зупинилися на досягнутому, вирішивши ухвалити нову конституцію, що звільнила б країну від влади міжнародних фінансів і віртуальних грошей, та використати для її створення так званий «краудсорсинг» (англ. crowdsourcing, crowd-sourcing і sourcing - «використання ресурсів») - залучити до складення документа

весь ісландський народ. Узяти участь в обговоренні конституції ісландці могли за допомогою соціальних мереж, таких як Facebook, Twitter і Flickr.

Ісландія, населення якої становить лише близько 320 тисяч осіб, причому доступ до Інтернету є в 90 % із них, а дві третини усіх громадян зареєстровано в мережі Facebook, як ніяка інша країна підходить для такого експерименту. Окрім того, у столиці Ісландії - найпівнічнішій столиці світу Рейк'явіку - проживає понад половина населення країни. Підтверджує демократизм країни той факт, що у травні 2011 року ісландська мова жестів, застосовувана глухонімими, здобула статус державної й офіційної. Проект було ухвалено ісландським парламентом - альтингом - одностайно. Ще одним доказом унікальності Ісландії та запорукою успіху конституційної реформи саме в цій державі може слугувати той факт, що Ісландія посідає 1 місце у світі за кількістю книг на душу населення.

Установчі засідання проводилися он-лайн, і громадяни могли писати свої коментарі і вносити пропозиції - для цього користувачам соціальної мережі потрібно було вказати своє ім'я й адресу (ці вимоги потрібні були для запобігання спаму та відвертих провокацій в обговоренні).

Щоб написати нову конституцію, народ Ісландії обрав 25 громадян серед 522 дорослих, які не належали до жодної політичної партії та яких рекомендували як мінімум 30 громадян. Вони відбирали пропозиції, внесені користувачами соціальних мереж.

Конституційна рада працювала з квітня до липня 2011 року і за час своєї роботи одержала майже 4 тисячі зауважень від громадян (3600 коментарів і понад 370 детальних пропозицій).

29 липня 2011 року готовий проект Конституції Ісландії, що містить 114 статей і 9 розділів, було офіційно представлено на розгляд ісландського парламенту.

На літо цього року запланований референдум із цього питання.

Характерною особливістю нової конституції є провідна роль механізмів прямої демократії - обов'язкового проведення основних політичних рішень через референдум. На всенародне голосування повинні виноситися будь-які питання, пов'язані з передачею Ісландією частини свого суверенітету міжнародним організаціям. Крім того, референдум повинен проводитися, якщо його зажадали 10 % виборців. 2 % виборців становлять мінімальну кількість членів ініціативної групи, що володіє правом направляти законодавчі припущення безпосередньо в альтинг, зобов'язаний в цьому випадку їх обговорити.

Значення цієї історії оцінюється по-різному. Одні, наприклад, Річард Бейтер, кажуть, що вона являє собою приклад як вдалий експеримент із застосування принципів партиципаторної демократії (демократії участі). Інші (наприклад, професор Сорін Матеї) вважають, що такі методи можуть працювати лише в масштабах дуже невеликої країни. Матеї також підкреслює, що робота над проектом конституції в Ісландії не була в строгому сенсі краудсорсингом: над текстом працював невеликий

колектив. Торвальдур Гільфасон, тим не менш, вважає, що проект нової ісландської конституції - це продукт краудсорсингу, тому що реакція на дії ради була масовою, опитування громадської думки свідчили про те, що громадяни високо оцінюють роботу групи, й, урешті, сама група складалася з людей, що не належали до політичних партій і працювали не як опоненти та конкуренти, а як колектив, що виконував спільне завдання.

Отже, можна сказати, що розробка Конституції Ісландії є унікальним прикладом у світовій конституціоналістиці, і слід детальніше вивчати цей приклад, адже наразі на території України немає наукових праць, присвячених цьому питанню. Також слід зазначити, що цей політико-конституційний експеримент відбувається у країні, що вдалим чином за багатьма параметрами, вказаними вище, підходить для цього. І слід у будь-якому разі не лише, з одного боку, не приховувати цей досвід, але й, із другого боку, не намагатися його беззмінно імплементувати, адже слід враховувати особливості кожної держави, її правової системи, менталітету її населення тощо.

Бурдюг Т. М.

*студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РЕФОРМУВАННЯ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ

*Демократія як форма життя не може стояти на місці.
Щоб жити, їй необхідно розвиватися відповідно до змін,
Які або вже здійснили, або які тільки будуть здійснені*

Проголошення 24 серпня 1991 року незалежності України і прийняття чинної Конституції України надало легітимності і незворотності, створило надійні передумови для подальшого розвитку безпосереднього народовладдя. Проте у функціонуванні і розвитку виборів, референдумів та інших форм безпосереднього народовладдя є низка проблем теоретичного та практичного характеру. Зокрема, триває пошук виборчої системи України по виборах народних депутатів України, яка залишається досі змішаною, мажоритарно-пропорційною; потребує приведення у відповідність з Конституцією законодавства про вибори і референдуми, проблеми подальшої кодифікації виборчого законодавства шляхом підготовки і прийняття Виборчого кодексу України або Кодексу України про вибори та референдуми.

Слід зазначити, що модернізація виборчої системи є одним з найактуальніших проблем реформування українського законодавства, яке б зіграло важливу роль в стабілізації політичного життя країни.

Дослідження даної проблематики займаються такі вчені і дослідники, як М. Дюверже, М. Примуш, В. Литвин, В. Степаненко, М. Рогозін, О. Бойко, Дмитренко М. А., Варія М., Засць Н., Тодина О. Ю